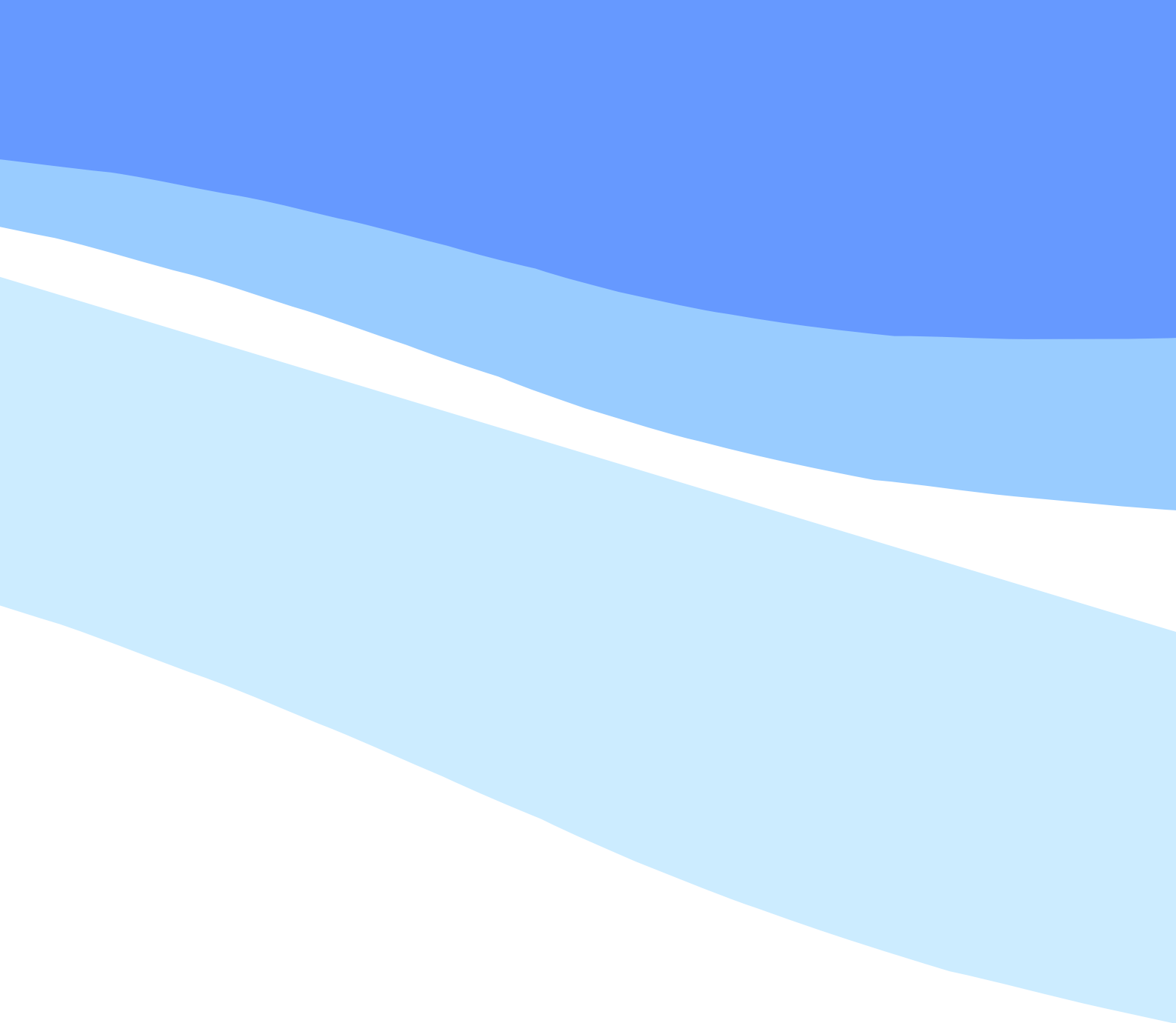

ดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกรปี 2563
ภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๘
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน ๒๕๖๓

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8
131 ถ.ธรรมาธิบดี เทศบาลเมืองท่าข้าม อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี 84130
โทร 0-7731-1641,0-7731-1373 แฟกซ์ 0-7731-1641
<http://www.zone8.oae.go.th/>

บทสรุปผู้บริหาร

ดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ปี 2563 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเกษตรและจัดทำดัชนีวัดความพึงพอใจของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ตลอดจนเสนอแนวทางพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

ผลการศึกษาดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร ปี 2563 เกษตรกรมีความพึงพอใจในการพัฒนาระดับดี คือมีค่าดัชนีร้อยละ 84.53 โดยมีค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจและด้านสุขอนามัย อยู่ในระดับดีมาก ส่วนค่าดัชนีด้านการศึกษาและด้านสังคม อยู่ในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก คือมีค่าดัชนีร้อยละ 90.19 ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจมากที่สุด คือ การมีงานทำของแรงงานเกษตรและการออมของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนตัวชี้วัดสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง

ด้านสุขอนามัย ค่าดัชนีด้านสุขอนามัยจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก คือมีค่าดัชนีร้อยละ 96.45 เกษตรกรหันมาบริโภคอาหารปลอดภัย มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะด้านการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค การลดการใช้สารเคมี รวมทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น

ด้านการศึกษา ค่าดัชนีด้านการศึกษาจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี คือมีค่าดัชนีร้อยละ 84.77 เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดของค่าดัชนีสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ พบว่า มีการพัฒนาในระดับดี สมาชิกในครัวเรือนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับค่าดัชนีจำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ทั้งนี้เป้าหมายของดัชนีด้านการศึกษาต้องการให้แรงงานเกษตรทุกคนในครัวเรือนได้รับการฝึกอบรม ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ครัวเรือนเกษตรกรได้เข้ารับการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรสามารถนำความรู้ใหม่ๆ ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับฟาร์มของตนเองได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้ทั่วถึงและเกษตรกรสามารถเข้ารับความรู้ได้ทุกคน

ด้านสังคม ค่าดัชนีด้านสังคมจัดอยู่ในระดับดี คือมีค่าดัชนีร้อยละ 86.85 เมื่อพิจารณาค่าตัวชี้วัดค่าดัชนีครอบครัวมีความอบอุ่นและดัชนีด้านคนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือนอยู่ในระดับดีมาก ค่าดัชนีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรอยู่ในระดับดี ควรสร้างแรงจูงใจให้ลูกหลานของครัวเรือนเกษตรกรเข้ามาสานต่ออาชีพเกษตรกรรมให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่น่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเพิ่มมูลค่าและพัฒนาการผลิต และค่าดัชนีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง ควรได้รับการดูแลและผลักดันให้ครัวเรือนเกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนได้ทำกิจกรรมได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกับครัวเรือนเกษตรกรที่ทำกิจกรรมแบบเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน รวมทั้งเป็นการเพิ่มช่องทางด้านการผลิตและการตลาด

ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมในภาคเกษตร จัดอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข โดยมีค่าดัชนีเพียงร้อยละ 50.00 ซึ่งเกิดจากการการขยายพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน และยางพารา และการลดลงของพื้นที่

ป่าพรุ เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ จัดอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข พื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับดิน ยังคงต้องการการแก้ไข และปรับปรุงสภาพดินอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ให้ครัวเรือนเกษตรกร ทั้งด้านเทคโนโลยีและทักษะในการประกอบอาชีพ ให้แรงงานทุกคนในครัวเรือนเกษตรกรมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมมากขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรสามารถนำความรู้ใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับฟาร์มของตนเองได้ ควรส่งเสริมความรู้ให้เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง และจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของครัวเรือนเกษตรกร เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้ที่แน่นอน ลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และให้เกษตรกรสามารถทำเกษตรได้อย่างยั่งยืน ควรสนับสนุนการปลูกป่ามากขึ้น เพื่อเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ สนับสนุนการฟื้นฟูและปลูกป่าเพิ่ม เพื่อสร้างความสมดุลในระบบนิเวศ และสนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินเพิ่มขึ้น การสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีในการฟื้นฟูบำรุงดิน การปรับปรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตร การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการใช้สารอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

คำนำ

แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าหมายหลักข้อที่ 2 คือ ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 86 เมื่อสิ้นปี 2564 ซึ่งในการจัดทำ ดัชนีความผาสุก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 เป็นหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลและจัดทำ โดยยึดตามวิธีการจัดทำดัชนีความผาสุกของประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ศึกษาผลการพัฒนาการเกษตร และสร้างดัชนีวัดความผาสุกของเกษตรกร พร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี หวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเปรียบเทียบผลการพัฒนา ประกอบการพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ในเขตโครงการพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ ต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกษตรกรที่เป็นตัวอย่างกรณีศึกษาเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน 2563

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	5
2.1 การตรวจเอกสาร	5
2.2 ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข	8
2.3 ความหมายและองค์ประกอบของความผาสุกของเกษตรกร	9
บทที่ 3 ผลการศึกษา	14
3.1 ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร	14
3.2 ตัวชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร	14
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	18
4.1 สรุป	18
4.2 ข้อเสนอแนะ	19
ภาคผนวก	20
1. เกณฑ์การคำนวณดัชนีความผาสุกของเกษตรกร	21

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
3.1 ดัชนีความพอใจของเกษตรกรปี 2563	17

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุข	8

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพิ่มปริมาณและประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำ ตลอดจนฟื้นฟูคุณภาพน้ำ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์และประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรดิน ส่งเสริมพัฒนาการผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจร โดยเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ ขับเคลื่อนการบริหารดำเนินงานแบบองค์รวมอย่างบูรณาการให้เกิดเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช 10 อำเภอ จังหวัดพัทลุง 2 อำเภอ และจังหวัดสงขลา 1 อำเภอ พื้นที่รวม 1.99 ล้านไร่ โดยมีวิสัยทัศน์หลัก คือ พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมสมดุล ประชาชนมีความสุข ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ เป้าหมายหลักตามแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564 ในข้อที่ 2 คือ ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 86 เมื่อสิ้นปี 2564 ซึ่งในการจัดทำ ดัชนีความผาสุก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 เป็นหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลและจัดทำโดยยึดตามวิธีการจัดทำดัชนีความผาสุกของประเทศ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาโดยเน้นพัฒนาคน ให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม และได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งได้พัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมไทยขึ้น เพื่อวัดผลการพัฒนาและนำไปปรับทิศทางการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 (สศท.8) จึงได้จัดทำดัชนีความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ สำหรับวัดระดับการพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเกษตรและสร้างดัชนีวัดความผาสุกของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
- 2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

จัดทำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยจัดเก็บจากเกษตรกรตัวอย่างจากครัวเรือนเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ จำนวน 42 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 6 ครัวเรือน รวม 250 ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนเดิมที่จัดเก็บในปี 2552 ภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.4 วิธีการศึกษา (โดยยึดตามวิธีการจัดทำดัชนีความผาสุกของประเทศ)

1) รวบรวมข้อมูล จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ปี 2563 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 กรมพัฒนาที่ดิน ข้อมูลรายงานหมู่บ้านชนบทไทย เฉพาะครัวเรือนเกษตรกร จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.๒ค) และข้อมูลรายงานคุณภาพชีวิตคนชนบทไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) ข้อมูลผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และข้อมูลจากกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกร มุ่งในการวัดระดับการพัฒนาที่สร้างความผาสุกให้แก่คนในภาคเกษตร และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนของหน่วยงานภาครัฐ สามารถวิเคราะห์ผลการพัฒนาการเกษตรของประเทศได้อย่างถูกต้อง และหน่วยงานปฏิบัติสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนงาน/โครงการต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร เกณฑ์การคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกร มีดังนี้

- (1) มีความเกี่ยวข้อง หรือเป็นเหตุเป็นผลในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกร
- (2) สรุปรภาพรวมในระดับประเทศ
- (3) วัดค่าได้ในเชิงปริมาณ และมีข้อมูลสนับสนุน
- (4) เข้าใจได้ง่าย และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐในการวางแผน และปฏิบัติ

3) การคำนวณดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยการรวมดัชนีย่อยเป็นดัชนีรวมของแต่ละด้าน จะประยุกต์จากสูตรของ UNDP ที่ใช้คำนวณหาดัชนีความยากจนของคน (Human Poverty Index: HPI) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้การพัฒนามีคุณภาพของ อมาตยา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ ชาวอินเดีย ซึ่งได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2541 เกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนามนุษย์ให้มีความสุข

สูตรที่ใช้ในการคำนวณ ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร ได้แก่

$$GDH = \left(\frac{ECON^3 + HT^3 + ED^3 + SC^3 + EN^3}{\text{จำนวนดัชนีย่อยที่ศึกษา}} \right)^{1/3}$$

ในที่นี้	GDH	=	ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร
	ECON	=	ดัชนีด้านเศรษฐกิจ
	HT	=	ดัชนีด้านสุขอนามัย
	ED	=	ดัชนีด้านการศึกษา
	SC	=	ดัชนีด้านสังคม
	EN	=	ดัชนีด้านสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษากำหนดให้ ค่าดัชนีแต่ละตัวมีน้ำหนักเท่ากัน และเนื่องจากดัชนีที่ใช้ในการศึกษามี 5 ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยตัวชี้วัดที่มีหน่วยแตกต่างกัน จึงต้องคำนวณดัชนีความผาสุกแต่ละด้าน และนำไปรวมเป็นดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1) การวัดผลสำเร็จการพัฒนา โดยทั่วไปและที่นิยมใช้ จะดูจากผลงานที่ทำได้ เทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และคำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละ ถ้าผลการพัฒนามีค่าเข้าใกล้ 100 แสดงว่า การพัฒนามีความสำเร็จมากขึ้น

3.2) คำนวณหาดัชนีในแต่ละด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดทั้งหมด 6 ตัว ก็จะนำดัชนีความสำเร็จของตัวชี้วัดแต่ละตัวมายกกำลัง 3 แล้วนำมาบวกกัน จากนั้นจึงหารด้วยจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมดคือ 6 และถอด root 3 จะได้ดัชนีด้านเศรษฐกิจ สำหรับการคำนวณหาดัชนีด้านอื่นๆ ก็สามารถคำนวณได้โดยวิธีการเดียวกัน

3.3) เมื่อคำนวณดัชนีครบทุกด้านแล้ว จะคำนวณหาดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยใช้สูตรเช่นเดียวกับการคำนวณหาดัชนีในแต่ละด้าน โดยดัชนีที่ใช้ในการศึกษาคือ 5 ด้าน

3.4) เมื่อได้ดัชนีคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแล้ว จะแบ่งช่วงระดับคุณภาพชีวิต ออกเป็น 5 ระดับ โดยมีความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ	ระดับคุณภาพชีวิต	ความหมาย
ระดับ 5	90 - 100	ดีมาก
ระดับ 4	80 - 89.99	ดี
ระดับ 3	70 - 79.99	ปานกลาง
ระดับ 2	60 - 69.99	ต้องปรับปรุง
ระดับ 1	น้อยกว่า 60	ต้องเร่งแก้ไข

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ฐานข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 2) ได้รูปแบบการวิเคราะห์และวัดคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในช่วงแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2564
- 3) ได้แนวทางการพัฒนาและมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการประเมินผล

2.1 การตรวจเอกสาร

2.1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดความหมาย “ความอยู่ดีมีสุข” ภายใต้กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9

ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

ความอยู่ดีมีสุขตามความหมายข้างต้นครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 7 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ซึ่งทุกองค์ประกอบจะต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนได้อย่างแท้จริง

สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากการสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดี การรู้จักป้องกันดูแลสุขภาพที่ดีของตนเองและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งจะ使人มีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพราะความรู้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างโอกาสและพัฒนาสติปัญญาให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองและใช้ประสบการณ์ ศักยภาพ และทักษะของตนให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ชีวิตการทำงาน เป็นปัจจัยกำหนดความอยู่ดีมีสุขของคน การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพที่ดีขึ้น การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้คนเราสามารถดูแลความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้

รายได้และการกระจายรายได้ ความอยู่ดีมีสุข คือ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอำนาจซื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐานหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ชีวิตครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อคนในการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัวถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุข ครอบครัวอยู่ดีมีสุข

คือ ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น รัฐบาลทำหน้าที่ของครอบครัว มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม

สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุข สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี เอื้อต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม การมีสภาพแวดล้อมที่ดี หมายความว่ารวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการสาธารณสุขที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิตให้เกิดการสนับสนุนความอยู่ดีมีสุข ของคน

การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่สังคมที่คนอยู่ดีมีสุขตลอดไป

2.1.2 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขขึ้น ซึ่งเป็นดัชนีรวมขององค์ประกอบ 7 ด้าน เพื่อใช้ประเมินผลการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขทั้งในภาพรวมและผลแต่ละด้าน ให้สามารถระบุขนาดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยในปี 2545 เป็นระยะเริ่มแรกของการพัฒนาดัชนี จึงได้คัดเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่มีผลการพัฒนาดัชนีที่ชัดเจน และได้ทดสอบความถูกต้องเหมาะสมแล้ว จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิต การทำงาน รายได้ การกระจายรายได้ และสภาพแวดล้อม สำหรับปี 2546 ได้เพิ่มเติมอีก 2 องค์ประกอบ คือ ด้านชีวิตครอบครัวและการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้ง 7 องค์ประกอบที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำรง ชีวิต และได้ใช้ในการติดตามประเมินผลปี 2546 และปี 2547

2.1.3 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) โดยมีพันธกิจของการพัฒนาประเทศ 4 ประการ คือ

(1) พัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาพที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

(2) เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศบนฐานความรู้และจุดแข็งของความเป็นไทยให้สามารถแข่งขันได้

(3) ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นธรรมและมีการสร้างสรรค์คุณค่า

(4) พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งสร้างกลไกที่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาสู่ทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรม

2.1.4 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยมีกรอบแนวคิดจาก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีคุณภาพทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

2.1.5 ศูนย์ภูวนานศึกษา ได้นำเสนอบทความทางวิชาการ เกี่ยวกับความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ซึ่งได้ให้ความสำคัญของการวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและทางวัตถุเช่นเดียวกับ GNP แต่เน้นคุณค่าด้านสังคม อารมณ์และจิตวิญญาณ ความเคารพต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งการมีธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐานในการวางนโยบายและกำหนดเป้าหมาย GNH ถือได้ว่าเป็น “เศรษฐกิจแบบผสม” และเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศ และเห็นว่า ถึงแม้ว่าความสุขจะเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก แต่เราสามารถวัดเงื่อนไขหรือสภาพต่างๆ ที่ทำให้คนเรามีความสุขได้ โดยเราต้องกำหนดประเภทของความสุขที่เราจะวัดโดย GNH ให้ได้เสียก่อน GDP และ GNH มีความสำคัญด้วยกันทั้งคู่และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และไม่ควรมุ่งเน้นที่จะใช้ GDP ในการวัดระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงความเจริญทางจิตใจ ในขณะที่เดียวกัน GNH ก็ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้โดยปราศจากความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุเช่นกัน

2.1.6 King Jigme Singye Wangchuck กษัตริย์ภูวนานได้ริเริ่มแนวคิดใหม่ในการวัดความอยู่ดีมีสุขที่แท้จริง และกลายเป็นผู้นำในการเผยแพร่แนวคิดเรื่อง “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” (Gross National Happiness: GNH) โดย GNH เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุข” ที่แท้จริงของคน เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจมิได้เป็นปัจจัยเดียวและปัจจัยสำคัญที่สุดของความสุข หากแต่การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดผลเสียหลายอย่าง มากมาย ทั้งความไม่เป็นธรรมทางสังคม การสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ และมลภาวะแวดล้อมเป็นพิษ

แนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติหรือ GNH ยึดหลักว่าการพัฒนาสังคมมนุษย์ ที่แท้จริงเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจควบคู่และส่งเสริมซึ่งกันและกัน GNH ในบริบทของภูวนานจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชากรทุกคนมีโอกาสพบความสุขได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ (1) การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (sustainable economic development) (2) การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural conservation) (3) การรักษาสีงแวดล้อมทางธรรมชาติ (nature preservation) และ (4) การมีธรรมาภิบาล (good governance)

2.1.7 อมาตยา เซน นักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดีย ได้รับรางวัลโนเบล สาขาเศรษฐศาสตร์ พ.ศ. 2541 ผลงานวิจัยที่เป็นที่ยอมรับได้แก่ เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ เศรษฐศาสตร์การพัฒนา ทฤษฎีความอดอยากและความยากจน โดยได้เสนอให้เปลี่ยนตัวชี้วัดการพัฒนาจาก “รายได้” มาเป็น “ความสามารถ” ของคนที่จะเลือกทำในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่ามีคุณค่า ผลงานมีความโดดเด่นและสามารถนำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมได้จริง เน้นการเสนอกระบวนการทางสังคม คือการแสดงความเห็นในเวทีสาธารณะเพื่อปรับแนวคิดและการสร้างกติกาขึ้นมา ลักษณะสำคัญ 3 ประการของการใช้เหตุผลสาธารณะ คือ (1) การใช้เหตุผล การเคารพต่อสังคม และการมีขันติธรรมต่อทัศนคติและวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน (2) การเรียกร้องให้มีการพิจารณาอย่างกว้างในประเด็นที่เป็นปัญหาส่วนรวม (3) การส่งเสริมให้เกิดพันธกิจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด

นโยบายสาธารณะเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม สนับสนุนนโยบายการศึกษา สาธารณะสุขขั้นมูลฐาน การปฏิรูปที่ดิน การให้สินเชื่อรายย่อย การคุ้มครอง ชนกลุ่มน้อยและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

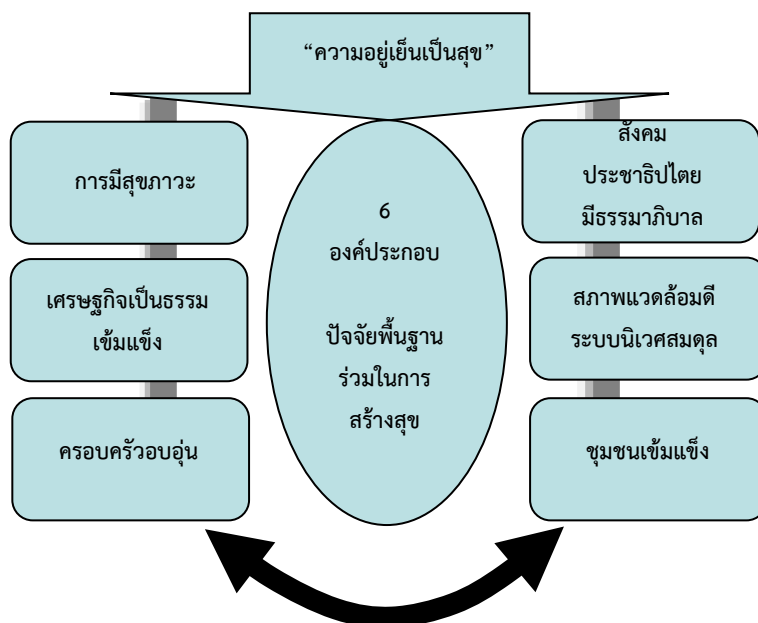
2.2 ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข

2.2.1 การกำหนดความหมาย “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

การกำหนดความหมาย “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง “สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้ถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความอยู่เย็นเป็นสุขมีความหมายครอบคลุมมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม คิดและทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ ที่นำมาซึ่งรายได้ที่พอเพียงกับการจัดหาปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และความมั่นคงของตนเองและครอบครัว อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย มีระบบนิเวศที่สมดุลเอื้อต่อการดำรงชีวิต

2.2.2 องค์ประกอบ “ความอยู่เย็นเป็นสุข”

ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การมีสุขภาวะ (2) เศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง (3) ครอบครัวอบอุ่น (4) ชุมชนเข้มแข็ง (5) การมีสภาพแวดล้อมดี (6) การมีสังคมประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแจกแจงความหมายพร้อมองค์ประกอบย่อยเพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาและตัวชี้วัดได้ดังนี้ (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบความอยู่เย็นเป็นสุข

2.1) การมีสุขภาพดี คนที่อยู่เย็นเป็นสุข เป็นคนที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม “คิดเป็นทำเป็น” มีความเป็นเหตุผล มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ

2.2) เศรษฐกิจเป็นธรรมและเข้มแข็ง การมีรายได้ที่เพียงพอเกิดจากการมีส่วนร่วมหรือ การมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ที่เป็นธรรม ต่อเนื่อง และต้องอยู่ภายใต้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

2.3) ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีความรัก ความผูกพันต่อกันสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน

2.4) ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง อย่างมีเหตุมีผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกันภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2.5) สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล สภาพแวดล้อมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและการมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียง ตลอดจนมีทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตที่ดี

2.6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย ประพฤติ ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น มีระเบียบวินัย มีระบบการบริหารจัดการประเทศเพื่อให้เกิดความโปร่งใส คำนึงและกระจายผลประโยชน์ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมกันบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล บริหารจัดการประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส คำนึง และกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม

2.3 ความหมายและองค์ประกอบของความผาสุกของเกษตรกร

2.3.1 ความหมายและองค์ประกอบ

1) การกำหนดความหมาย “ความผาสุก”

“ความผาสุก” มีความหมายครอบคลุมมิติของวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยที่บูรณาการเชื่อมโยงกันจนเกิดภาวะแห่งความสุข ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม คิดและทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ ที่นำมาซึ่งรายได้ที่พอเพียงกับการจัดหาปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และความมั่นคงของตนเองและครอบครัวอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง สภาพแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุลเอื้อต่อการดำรงชีวิต

2) องค์ประกอบ “ความผาสุก”

ปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสุขของมนุษย์ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสุขอนามัย (3) ด้านการศึกษา (4) ด้านสังคม และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อม ความหมายในแต่ละด้านมีดังนี้

2.1) ด้านเศรษฐกิจ คนจะมีความสุขเมื่ออยู่ในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง คนในประเทศมีรายได้ที่เพียงพอซึ่งเกิดจากการมีสัมมาชีพหรือการมีงานทำที่ดี มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

2.2) ด้านสุขอนามัย คนที่มีความผาสุก เป็นคนที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เจ็บป่วย มีอายุยืนยาว มีสุขภาพจิตที่ดี มีพลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ มีความเป็นเหตุผล รวมทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

2.3) ด้านการศึกษา การศึกษาทำให้คนมีความรู้ มีสติ ปัญญา มีเหตุผลมีคุณธรรม และวัฒนธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้รวมทั้งสามารถอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

2.4) ด้านสังคม ความอบอุ่นในครัวเรือน และความภาคภูมิใจในอาชีพจะทำให้คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีความรัก ความผูกพันต่อกันสามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม คนในครอบครัวสามารถเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข และรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเพื่อให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพที่ยั่งยืน รวมทั้ง ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลและมีการบริหารจัดการที่ดี ประชาชนและองค์กรในชุมชนสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รวมทั้งมีภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกื้อหนุนกันภายในชุมชน มีการสื่อสาร และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2.5) ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึงการมีระบบนิเวศที่สมดุลมีทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตที่ดี

3) ความหมายตัวชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร

ดัชนีความผาสุกของเกษตรกรที่จัดทำขึ้นวัดจากองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน 16 ตัวชี้วัด ดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

(1.1) รายได้ครัวเรือนเกษตรกร ในที่นี้หมายถึง รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร ลบด้วยรายจ่ายเงินสดเกษตรกร แล้วนำผลที่ได้มารวมกับ รายได้เงินสดนอกการเกษตร จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 (รายได้ครัวเรือนเกษตรกร = รายได้เงินสดเกษตรกร - รายจ่ายเงินสดเกษตรกร + รายได้นอกการเกษตร)

(1.2) การมีสิทธิในที่ดินทำกิน ในที่นี้ หมายถึง เอกสารสิทธิที่พิจารณาจาก โฉนด ใบจอง (นส.2) นส.3/นส.3ก สค.1 น.ค.3 ส.ท.ก. สปก.4-01 และเอกสารสิทธิ์อื่นๆ ที่แสดงว่าเกษตรกรเป็นเจ้าของ

ที่ดินรวมทั้งได้รับการจัดสรรและได้ทำฟรี การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองย่อมแสดงถึงความมั่นคงในการถือครองที่ดิน มีแรงจูงใจในการสร้างผลผลิตและมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน ทำให้สามารถยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น

(1.3) การมีงานทำของแรงงานเกษตร แรงงานเกษตรคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 – 65 ปี จำนวนผู้มีงานทำของแรงงานภาคเกษตรต่อจำนวนแรงงานภาคการเกษตรทั้งหมด คูณด้วย 100 การมีงานทำย่อมทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงด้านรายได้ สามารถพึ่งตนเอง จากการสำรวจภาวะการณ์มีงานทำของแรงงานภาคเกษตร

(1.4) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร คือ ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของเกษตรกร เช่น การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบ จากผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(1.5) การออมของครัวเรือนเกษตร หมายถึงเงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้ของเกษตรกร เงินสดคงเหลือคือ รายได้ ลบด้วย รายจ่าย จากผลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(1.6) สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร คิดจากหนี้สินครัวเรือนเกษตรหารด้วย ทรัพย์สินครัวเรือนเกษตร คูณด้วย 100 หนี้สิน คือ หนี้สินรวมของครัวเรือนเกษตร ทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินคงที่ และทรัพย์สินหมุนเวียนครัวเรือนเกษตรที่เป็นหน่วยการผลิตที่จำเป็นต้องมีการลงทุน ดังนั้น สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือน ควรมีสัดส่วนลดลงจึงจะทำให้ความผาสุกของเกษตรกรสูงขึ้น

2) ด้านสุขอนามัยประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัดดังนี้

สุขอนามัย ได้แก่ การบำรุง ป้องกัน ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสภาพแห่ง ความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

(2.1) ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน

ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน คือ ครัวเรือนได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานครบทั้ง 4 ด้าน คือ (1) การกินอาหารบรรลุสำเร็จ ต้องมีเครื่องหมาย อย. (2) เนื้อสัตว์ ต้องทำให้สุกด้วยความร้อน (3) ผัก ต้องปลอดสารพิษ หรือได้ทำการแช่ด้วยน้ำผสมต่างทับทิม หรือน้ำยาล้างผักแล้วล้างด้วยน้ำสะอาดหลายๆครั้ง (4) การล้างมือก่อนรับประทานอาหารและใช้ช้อนจากรายงานการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ) และจากการสำรวจความผาสุกของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(2.2) ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ

ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ คือ ครัวเรือนที่มีการจัดบริเวณบ้านและภายในบ้านตามดัชนีการสุขาภิบาลขั้นพื้นฐาน โดยมีที่ประกอบอาหาร มีที่เก็บน้ำสะอาด ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์/แมลงนำโรค มีอุปกรณ์กำจัดขยะมูลฝอย สภาพในบ้านสะอาด ไม่มีแหล่งน้ำเสียขัง มีสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะเป็นระเบียบ จากข้อมูล จปฐ. จำนวนครัวเรือนที่ทำอาชีพเกษตรมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ และจากการสำรวจความผาสุกของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(3) ด้านการศึกษาประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด

การศึกษา คือ วิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ อาจเรียนรู้ด้วยตัวเองหรือจากผู้อื่นสอน การศึกษามีทั้งในระบบและนอกระบบ การศึกษาทำให้คนมีความรู้ มีสติ ปัญญา มีเหตุผลมีคุณธรรม และ วัฒนธรรม มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังรวมถึงการได้ฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นการช่วยทำงานในครัวเรือนหรือไปทำงานนอกครัวเรือนตัวชี้วัดที่สำคัญ มีดังนี้

(3.1) สมาชิกครัวเรือนเกษตรได้รับการศึกษาตามภาคบังคับและสูงกว่าภาคบังคับ

สมาชิกครัวเรือนเกษตรได้รับการศึกษาตามภาคบังคับและสูงกว่าภาคบังคับ หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนเกษตรที่ได้รับการศึกษาตามภาคบังคับ และได้รับการศึกษาต่อในระดับ มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(3.2) ร้อยละของเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและ

ฝึกอบรม

ร้อยละของเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดการถ่ายทอดเทคโนโลยี และฝึกอบรมต่อจำนวนแรงงานเกษตร คิดจากสัดส่วนของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและ ฝึกอบรมต่อแรงงานเกษตรทั้งหมด จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนและแรงงานเกษตรของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(4) ด้านสังคมประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด

เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย ตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

(4.1) ความภูมิใจของเกษตรกร

ความภูมิใจของเกษตรกร หมายถึง คนในครัวเรือนเกษตรมีความภูมิใจและพอใจ ในการเป็นเกษตรกรมีความสุขและประสบความสำเร็จกับการประกอบอาชีพและได้รับการยอมรับจากสังคม จากการสำรวจความพอใจและความภาคภูมิใจของเกษตรกร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(4.2) ครัวเรือนมีความอบอุ่น

ครัวเรือนมีความอบอุ่น หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความผูกพันต่อกัน ทำให้สามารถดำรงความเป็นครอบครัว สมาชิกมีสภาพจิตใจที่ดีมีความมั่นคงทางอารมณ์สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ครัวเรือนเกษตรจะมีความสุขเมื่อมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือญาติพี่น้องที่อาศัยประจำในครัวเรือน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย

6 ครั้งต่อปี หรือในกรณีที่ไม่สามารถอยู่พร้อมหน้ากันได้ จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน เช่น โทรศัพท์ จดหมาย อีเมล เป็นต้น จากข้อมูล จปฐ. และการสำรวจ ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(4.3) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร หมายถึง คริวเรือนมีคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและหรือสถาบันเกษตรกรที่ตั้งขึ้น ในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตัดสินใจ มีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสีทิวทัศน์ของตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ชุมชน หรือท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มของเกษตรกรที่สำคัญในหมู่บ้านและตำบล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่ม ธ.ก.ส. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสถาบันเกษตรกรต่าง ๆ จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

(4.4) คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่

คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ หมายถึง คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่ ด้านอาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และได้รับการดูแลเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย การเอาใจใส่ด้านสภาพจิตใจจากคนในครัวเรือน จากข้อมูล จปฐ. (เฉพาะครัวเรือนเกษตร) คนสูงอายุได้รับการดูแล

(5) ด้านสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตภูมิประเทศและสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ทำให้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ปัจจุบันความสามารถของระบบนิเวศและชีวภาพของโลกที่จะรองรับกิจกรรมต่างๆของมนุษย์อ่อนแอลง เพราะมุ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับการศึกษาดัชนีความผาสุกของเกษตรกรมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

(5.1) สัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

นักวิชาการป่าไม้กำหนดไว้ว่าพื้นที่ ป่าไม้ควรมีไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศจึงจะสามารถรักษาความสมดุลของระบบนิเวศได้ ที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศได้ถูกทำลายไปมากจากการทำไม้และนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

(5.2) ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินของเกษตรกร

ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินของเกษตรกร หมายถึง พื้นที่ได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมทั้งการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตร เพราะทรัพยากรดินและการจัดการทรัพยากรดินมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในด้านความอุดมสมบูรณ์และคุณสมบัติทางเคมี การฟื้นฟูดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ ดินถูกชะล้างพังทลายจะทำให้สามารถนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้น

บทที่ 3 ผลการประเมิน

3.1 ดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร

จากการศึกษาวิเคราะห์ดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการสร้างดัชนีวัดการพัฒนา ความพึงพอใจของเกษตรกร ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขอนามัย การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบตัวชี้วัด 16 ตัว ผลการศึกษาพบว่า ในปี 2563 เกษตรกรมีค่าดัชนีความพึงพอใจ เท่ากับร้อยละ 84.53 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีเมื่อพิจารณาสาระสำคัญแต่ละด้าน พบว่า ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจ และด้านสุขอนามัย อยู่ในระดับดีมากค่าดัชนีด้านการศึกษา และด้านสังคม อยู่ในระดับดี ส่วนค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ตัวชี้วัดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุงและต้องเร่งแก้ไข ซึ่งเป็นภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ และการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

3.2 ตัวชี้วัดความพึงพอใจของเกษตรกร

3.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ ตัวชี้วัด มี 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รายได้ครัวเรือนเกษตรกร การมีสิทธิในที่ดินทำกิน การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร การออมของครัวเรือนเกษตรกร สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจ เท่ากับร้อยละ 90.19 จัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 100 ได้แก่ การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร และการออมของครัวเรือนเกษตรกร รองลงมาคือ การมีสิทธิในที่ดินทำกิน ร้อยละ 97.64 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร (เครื่องดื่ม ยาสูบ) ร้อยละ 86.81 รายได้ของครัวเรือน ร้อยละ 81.36 และสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สิน ร้อยละ 65.30 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) รายได้ครัวเรือนเกษตรกร

รายได้ครัวเรือนเกษตรกร คิดได้จากรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร ลบด้วยรายจ่ายเงินสดเกษตรกร แล้วนำผลที่ได้มารวมกับรายได้เงินสดนอกการเกษตร โดยพบว่า ตัวชี้วัดรายได้ครัวเรือนเกษตรกรมีค่าดัชนีร้อยละ 81.36 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี

2) การมีสิทธิในที่ดินทำกิน

การมีสิทธิในที่ดินทำกิน คิดได้จากร้อยละของเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดิน รวมทั้ง ได้รับการจัดสรรและได้ทำฟรี โดยพบว่า ตัวชี้วัดการมีสิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกร มีค่าดัชนีร้อยละ 97.64 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก

3) การมีงานทำของแรงงานเกษตร

การมีงานทำของแรงงานเกษตร คิดได้จากร้อยละของจำนวนผู้มีงานทำของแรงงานภาคเกษตรต่อจำนวนแรงงานภาคการเกษตรทั้งหมด พบว่า ตัวชี้วัดการมีงานทำของแรงงานเกษตร มีค่าดัชนีร้อยละ 100.00 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก

4) รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตร คิดได้จากค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของครัวเรือนเกษตร ได้แก่ การบริโภคเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์และยาสูบ พบว่า ตัวชี้วัดรายจ่ายของครัวเรือนเกษตร มีค่าดัชนีร้อยละ 86.81 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี

5) การออมของครัวเรือนเกษตร

การออมของครัวเรือนเกษตร คิดได้จากเงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้ของเกษตรกร เงินสดคงเหลือคือรายได้ลบด้วยรายจ่าย พบว่า ตัวชี้วัดการออมของครัวเรือนเกษตร มีค่าดัชนีร้อยละ 100.00 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก

6) สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร

สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร คิดได้จากร้อยละของสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินครัวเรือนเกษตร มีค่าดัชนีร้อยละ 65.30 ซึ่งจัดอยู่ในการพัฒนาระดับต้องปรับปรุง

3.2.2) ด้านสุขอนามัย

ด้านสุขอนามัย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ สมาชิกครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐานและครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ พบว่า ค่าดัชนีด้านสุขอนามัย ร้อยละ 96.45 จัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีมากที่สุด คือ การกินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน ร้อยละ 98.10 รองลงมาคือ การจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 94.75

3.2.3) ด้านการศึกษา

ด้านการศึกษา ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ สมาชิกครัวเรือนเกษตรได้รับการศึกษาตามภาคบังคับและสูงกว่าภาคบังคับ และจำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม พบว่า ค่าดัชนีด้านการศึกษา ร้อยละ 84.77 จัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี ค่าดัชนีสมาชิกครัวเรือนเกษตรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ ร้อยละ 97.84 อยู่ในระดับดีมาก สำหรับค่าดัชนีเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม ร้อยละ 65.57 อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากค่าที่ได้มาจากสัดส่วนของแรงงานเกษตรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมกับแรงงานเกษตรทั้งหมด ซึ่งแรงงานเกษตรบางส่วนต้องเข้าไปทำงานในสวนของตนเอง ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม

3.2.4) ด้านสังคม

ด้านสังคม ประกอบด้วย เกษตรกรที่มีความภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร ครัวเรือนมีความอบอุ่น คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า ค่าดัชนีด้านสังคม ร้อยละ 86.85 จัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี และเมื่อพิจารณาตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีมากที่สุด คือ ครอบครัวมีความอบอุ่น ร้อยละ 95.76 รองลงมาคือ คนสูงอายุได้รับการดูแล

เอาใจใส่จากคนในครัวเรือน ร้อยละ 94.21 ความภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร ร้อยละ 81.90 และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน ร้อยละ 70.95 ซึ่งจะเห็นว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน อยู่ในระดับปานกลาง ควรได้รับการดูแลและผลักดันให้ครัวเรือนเกษตรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนได้ทำกิจกรรม ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกับครัวเรือนเกษตรที่ทำกิจกรรมแบบเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน รวมทั้งเป็นการเพิ่มช่องทางด้านการผลิตการตลาด

3.2.5) ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการและการฟื้นฟูทรัพยากรดิน พบว่า

ค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมในภาคเกษตร ร้อยละ 50.00 ในภาพรวมจัดอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข ประกอบด้วยค่าดัชนีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ และการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน ร้อยละ 50.00 เท่ากัน ซึ่งเกิดจากการการขยายพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน และยางพารา และการลดลงของพื้นที่ป่าพรุ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผลการพัฒนายังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจาก**ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจและด้านสุขอนามัย อยู่ในระดับดีมาก ส่วนค่าดัชนีด้านการศึกษาและด้านสังคม อยู่ในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข** เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดต่าง ๆ พบว่า มีตัวชี้วัดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องเร่งปรับปรุง และต้องเร่งแก้ไข 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร จำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ และการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

ตารางที่ 3.1 ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร ปี 2563

ตัวชี้วัด	ร้อยละของดัชนี	ระดับการพัฒนา
ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร	84.53	ดี
ด้านเศรษฐกิจ	90.19	ดีมาก
1. รายได้ครัวเรือนเกษตรกร	81.36	ดี
2. การมีสิทธิในที่ดินทำกิน	97.64	ดีมาก
3. การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร	100.00	ดีมาก
4. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร (เครื่องดื่ม+ยาสูบ)	86.81	ดี
5. เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	100.00	ดีมาก
6. สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร	65.30	ต้องปรับปรุง
ด้านสุขอนามัย	96.45	ดีมาก
7. ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน	98.10	ดีมาก
8. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ	94.75	ดีมาก
ด้านการศึกษา	84.77	ดี
9. สมาชิกครัวเรือนได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ	97.84	ดีมาก
10. จำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยี และฝึกอบรม	65.57	ต้องปรับปรุง
ด้านสังคม	86.85	ดี
11. เกษตรกรที่มีความภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตรกร	81.90	ดี
12. ครัวเรือนมีความอบอุ่น	95.76	ดีมาก
13. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน	94.21	ดีมาก
14. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	70.95	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	50.00	ต้องเร่งแก้ไข
15. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการฯ	50.00	ต้องเร่งแก้ไข
16. การฟื้นฟูทรัพยากรดิน	50.00	ต้องเร่งแก้ไข

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ดัชนีความผาสุกอยู่ระหว่างร้อยละ 90.00 – 100.00 คือ การพัฒนาระดับดีมาก
 ดัชนีความผาสุกอยู่ระหว่างร้อยละ 80.00 – 89.99 คือ การพัฒนาระดับดี
 ดัชนีความผาสุกอยู่ระหว่างร้อยละ 70.00 – 79.99 คือ การพัฒนาระดับปานกลาง
 ดัชนีความผาสุกอยู่ระหว่างร้อยละ 60.00 – 69.99 คือ การพัฒนาต้องปรับปรุง
 ดัชนีความผาสุกน้อยกว่าร้อยละ 60.00 คือ การพัฒนาต้องเร่งแก้ไข

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุป

การวิเคราะห์ผลการพัฒนาการเกษตรและความผาสุกของเกษตรกร โดยวัดจากดัชนีความผาสุกของเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลปี 2563 ข้อมูลดังกล่าวได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ขั้นตอนในการศึกษานำข้อมูลในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังประกอบด้วย 10 อำเภอ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช 2 อำเภอ ของจังหวัดพัทลุง และ 1 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา มาสร้างเป็นดัชนีความผาสุกของเกษตรกร และวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการพัฒนาออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการพัฒนาดีมาก ดี ปานกลาง ต้องปรับปรุง และต้องเร่งแก้ไข ตามค่าดัชนีที่คำนวณ

จากผลการศึกษาดัชนีความผาสุกของเกษตรกรโดยวัดจากการพัฒนา 5 ด้าน ซึ่งมีองค์ประกอบ 16 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สุขอนามัย การศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม พบว่าในปี 2563 เกษตรกรมีความผาสุกในระดับ 84.53 จัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผลการพัฒนาไม่สมดุล เนื่องจากค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจและด้านสุขอนามัย อยู่ในระดับดีมาก ส่วนค่าดัชนีด้านการศึกษาและด้านสังคม อยู่ในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดต่างๆ พบว่า มีตัวชี้วัดที่อยู่ในเกณฑ์ต้องเร่งปรับปรุง และต้องเร่งแก้ไข 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ และการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

(1) **ด้านเศรษฐกิจ** ค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก ตัวชี้วัดที่มีค่าดัชนีด้านเศรษฐกิจมากที่สุด คือ การมีงานทำของแรงงานเกษตรและการออมของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนตัวชี้วัดสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง

(2) **ด้านสุขอนามัย** ค่าดัชนีด้านสุขอนามัยจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดีมาก เกษตรกรหันมาบริโภคอาหารปลอดภัย มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะด้านการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค การลดการใช้สารเคมี เป็นต้น รวมทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น

(3) **ด้านการศึกษา** ค่าดัชนีด้านการศึกษาจัดอยู่ในการพัฒนาระดับดี เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดของค่าดัชนีสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ พบว่า มีการพัฒนาในระดับดีมาก สมาชิกในครัวเรือนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับค่าดัชนีจำนวนเกษตรกรที่สามารถรับรู้และเข้าใจการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ทั้งนี้เป้าหมายของดัชนีด้านการศึกษาต้องการให้แรงงานเกษตรทุกคนในครัวเรือนได้รับการฝึกอบรม ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ครัวเรือนเกษตรกรได้เข้ารับการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรสามารถนำความรู้

ใหม่ๆ ไปปรับประโยชน์ใช้ในฟาร์มของตนเองได้ และสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับฟาร์มของตนเองได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้ทั่วถึงและเกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกคน

(4) ด้านสังคม ค่าดัชนีด้านสังคมจัดอยู่ในระดับดี คือมีค่าดัชนีร้อยละ 86.85 เมื่อพิจารณาตัวชี้วัด ค่าดัชนีครอบครัวมีความอบอุ่นและดัชนีด้านคนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือนอยู่ในระดับดีมาก ค่าดัชนีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในอาชีพเกษตรอยู่ในระดับดี ควรสร้างแรงจูงใจให้ลูกหลานของครัวเรือนเกษตรเข้ามาสานต่ออาชีพเกษตรกรรมให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่น่าเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลผลิต และค่าดัชนีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง ควรได้รับการดูแลและผลักดันให้ครัวเรือนเกษตรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับครัวเรือนเกษตรที่ทำกิจกรรมแบบเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน รวมทั้งเป็นการเพิ่มช่องทางด้านการผลิตการตลาด

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม ค่าดัชนีด้านสิ่งแวดล้อมในภาคเกษตร จัดอยู่ในระดับต้องเร่งแก้ไข โดยมีค่าดัชนีเพียงร้อยละ 50.00 ซึ่งเกิดจากการขยายพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน และยางพารา และการลดลงของพื้นที่ป่าพรุ เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของโครงการ จัดอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข พื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับดิน ยังคงต้องการการแก้ไข และปรับปรุงสภาพดินอย่างต่อเนื่อง

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ส่งเสริมความรู้ให้ครัวเรือนเกษตรกร ทั้งด้านเทคโนโลยีและทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการสนับสนุนให้แรงงานทุกคนในครัวเรือนเกษตรกรมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมมากขึ้น เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรสามารถนำความรู้ใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับฟาร์มของตนเองได้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยีที่ประสบความสำเร็จ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ทั่วถึงและเกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกคน

4.2.2 ควรส่งเสริมความรู้ให้เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง และจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของครัวเรือนเกษตรกร เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกร มีรายได้ที่แน่นอน ลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกร และให้เกษตรกรสามารถทำเกษตรได้อย่างยั่งยืน

4.2.3 สนับสนุนการปลูกป่ามากขึ้น เพื่อเพิ่มสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ สนับสนุนการฟื้นฟูและปลูกป่าเพิ่ม เพื่อสร้างความสมดุลในระบบนิเวศ สนับสนุนการจัดการป่าชุมชน การป้องกันรักษาป่า และการจัดที่ทำกินในพื้นที่ป่าไม้ และควรเร่งรัดการสร้างแหล่งเก็บน้ำและเส้นทางระบายน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่การเกษตร

4.2.4 สนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรดินเพิ่มขึ้น การสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีในการฟื้นฟูบำรุงดิน การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นการใช้สารอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร การปรับปรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการผลิตทางการเกษตร

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1
เกณฑ์การคำนวณดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
ด้านเศรษฐกิจ	
1. รายได้ครัวเรือนเกษตรกร	<p>ประเมินจากรายได้สุทธิทางการเกษตร รายได้นอกการเกษตรและผลผลิตจากฟาร์มนำมาบริโภค มีเป้าหมายเพื่อให้เพียงพอต่อปัจจัยสี่ขั้นพื้นฐาน</p> <p>ต่ำกว่า 120,000 บาท ได้คะแนน 50</p> <p>120,001 - 160,000 บาท ได้คะแนน 51- 60.9</p> <p>160,001 - 200,000 บาท ได้คะแนน 61 -70.9</p> <p>200,001 - 240,000 บาท ได้คะแนน 71- 80.9</p> <p>240,001 - 280,000 บาท ได้คะแนน 81- 90.9</p> <p>280,001 – 320,000 บาท ได้คะแนน 91-100</p> <p>มากกว่า 320,000 บาท ได้คะแนน 100</p>
2. การมีสิทธิในที่ดินทำกิน	<p>ประเมินจากการได้รับเอกสารสิทธิในที่ดินทุกรูปแบบ ไม่รวมการเช่า โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 80</p>
3. การมีงานทำของแรงงานเกษตรกร	<p>กำหนดเป้าหมายให้แรงงานเกษตรกรมีงานทำไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80</p>
4. รายจ่ายการบริโภคของครัวเรือนเกษตรกร	<p>ครัวเรือนเกษตรกรควรมีรายจ่ายอุปโภคบริโภคเกี่ยวกับเครื่องดื่มและยาสูบลดลง โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้</p> <p>ต่ำกว่า 1,000 บาท ได้คะแนน 100</p> <p>1,001 - 2,000 บาท ได้คะแนน 90 -99.9</p> <p>2,001 - 3,000 บาท ได้คะแนน 80 -89.9</p> <p>3,001 - 4,000 บาท ได้คะแนน 70 -79.9</p> <p>4,001 - 5,000 บาท ได้คะแนน 60 -69.9</p> <p>มากกว่า 5,000 บาท ได้คะแนน 50</p>
5. เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร	<p>ประเมินจากเงินออมในครัวเรือน เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้</p> <p>ต่ำกว่า 40,000 บาท ได้คะแนน 60</p> <p>40,001 - 45,000 บาท ได้คะแนน 61- 65.9</p> <p>45,001 - 50,000 บาท ได้คะแนน 66- 70.9</p> <p>50,001 - 55,000 บาท ได้คะแนน 71- 75.9</p> <p>55,001 - 60,000 บาท ได้คะแนน 76- 80.9</p> <p>60,001 - 65,000 บาท ได้คะแนน 81- 85.9</p> <p>มากกว่า 65,000 บาท ได้คะแนน 100</p>

เกณฑ์การคำนวณดัชนีความพึงพอใจของเกษตรกร(ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
6. สัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร	ประเมินจากสัดส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ต่ำกว่าร้อยละ 1 ได้คะแนน 100 ร้อยละ 1.1 - 2.0 ได้คะแนน 90-99.9 ร้อยละ 2.1 - 3.0 ได้คะแนน 80-89.9 ร้อยละ 3.1 - 4.0 ได้คะแนน 70-79.9 ร้อยละ 4.1 - 5.0 ได้คะแนน 60-69.9 มากกว่าร้อยละ 5.0 ได้คะแนน 50
ด้านสุขอนามัย	
7. ครัวเรือนได้กินอาหารมีคุณภาพได้มาตรฐาน	ประเมินจากคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (นมพร้อมดื่ม อาหารบรรจุกระป๋อง และน้ำดื่มบรรจุขวดหรือแกลลอน ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน อย.) โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 95
8. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะครบตามดัชนีการสุขาภิบาลขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 95
ด้านการศึกษา	
9. สมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ	ประเมินจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ
10. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับรู้รับทราบและได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรม	ประเมินจากสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและฝึกอบรมต่อจำนวนแรงงานเกษตรกร
ด้านสังคม	
11. เกษตรกรมีความภูมิใจและได้รับความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตรกร	ประเมินจากคนในครัวเรือนเกษตรกรมีความภูมิใจและพอใจในการเป็นเกษตรกรมีความสุขและประสบความสำเร็จกับการประกอบอาชีพ และได้รับการยอมรับจากสังคม เป้าหมายร้อยละ 80
12. ครัวเรือนมีความอบอุ่น	ครัวเรือนมีความอบอุ่น(คนในครัวเรือนมีโอกาสอยู่พร้อมหน้าอย่างน้อย 6 ครั้งต่อปี มีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาในครอบครัวเด็กในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน) คนในครัวเรือนเคารพนับถือซึ่งกันและกันโดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 100
13. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน	คนอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 100
14. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร	ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล (กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่ม ธกส. กองทุนยา เป็นต้น) โดยกำหนดเป้าหมายร้อยละ 90

เกณฑ์การคำนวณดัชนีความผาสุกของเกษตรกร(ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การคำนวณ
ด้านสิ่งแวดล้อม	
15. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ	กำหนดพื้นที่ป่าไม้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศจึงจะรักษาสมดุลของระบบนิเวศได้ ถ้าพื้นที่ป่าไม้มีค่าเท่ากับร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ จะได้คะแนนเท่ากับ 70 ต่ำกว่าร้อยละ 20 ได้คะแนน 50 ร้อยละ 21 – 30 ได้คะแนน 51-60 ร้อยละ 31 – 40 ได้คะแนน 61-70 ร้อยละ 41 - 50 ได้คะแนน 71- 80 ร้อยละ 51 – 60 ได้คะแนน 81-90 มากกว่าร้อยละ 60 ได้คะแนน 100
16. การฟื้นฟูทรัพยากรดิน	กำหนดให้การฟื้นฟูทรัพยากรดินเพิ่มขึ้น ต่ำกว่าร้อยละ 10 ได้คะแนน 50 ร้อยละ 11 - 20 ได้คะแนน 60 -69.9 ร้อยละ 21 - 30 ได้คะแนน 70 -79.9 ร้อยละ 31 - 40 ได้คะแนน 80 -89.9 ร้อยละ 41 - 50 ได้คะแนน 90 -99.9 มากกว่าร้อยละ 50 ได้คะแนน 100